

UČITELJSKI T O V A R Š A.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV.

V Ljubljani 1. avgusta 1864.

List 15.

Naj starje ljudske šole na Kranjskem.

Pač ni napačno, da se je pri nas začelo tudi v šolsko zgodovino dalje nazaj ozirati; kolikor so naši predniki za šole skerbili, to je v stanu tudi zdaj še mlajše spodbudovati. Dopisnik iz Ribnice je v 14. listu „Uč. Tovarša“ govoril o starosti ribniške šole, pa je še daleč zad zaostal memo tega, kar se o tej šoli nahaja starega spomina; že l. 1407. je namreč tista imenovana. Neki Burkhard Zeng, katerega stric je bil pisar pri Frideriku, ortenburskem knezu in potem farman na Kočevski Reki, kateri je bil pa pozneje sam župan v svoji domovini v Mindelhajmu na Bavarskem, piše v svojem letopisu: „Ko se je štelo 1407, sem prišel iz Mindelhajma čez Kranjsko goro na Kranjsko, v Radolico, Kranj, Ljubljano; v Ribnici ondí sem bil 7 let, in sem hodil v šolo, in sem bil na hrani pri nekem teržanu, ki se je imenoval Hans Schwab. Gotnica na Reki je velika vas in dobra fara; tisti farman je bil mojega očeta pravi brat“ (Oefele Script. rerum boiç, tom. I. p. 245 — „Illir. Blatt“. 1838 št. 39). Da je B. Zeng prišel na Kranjsko, se je po tem lahko zgodilo, ker je bila gospa Friderika ortenburskega iz rodu žl. Tekov na Švabskem, katerega lastina je bilo mesto Mindelhajm; Ribnica pa se je štela ortenburska posest. — Bolj star spomin še je o kamniški šoli. V listini iz l. 1395., po kateri je Oton Stüppl, farman v Kamniku in nadmašnik na Gorenskem, k farni cerkvi vert daroval za večno opravilo, je pisano, da tisti vert je zraven šole, in da šolnik (Schulmeister) ga ima vživati, in za to vsaki dan večernice opravljati. (Izpis iz kamniškega arkiva v spisih kneza fr.

Hohenwarta). — Naj starja na Kranjskem je sicer ljubljanska šola, kakor se samo na sebi dá misliti, in kakor tudi pričuje stara listina iz l. 1418. Poleg tiste je nadvojvoda Ernest dovolil prošnjo ljubljanskega farmana Jurja Haugenreuterja, da se pri sv. Nikolaji, kjer je bila šola že popred, je pa po nemarnosti predstojnikov cerkvenih odnehala, taka zopet iz novega vstanovi. (Privilegienbuch der Stadt Laibach Nro. 75. — Archiv für Krain. 3. Heft S. 253). — Za idersko šolo je pričevanje iz l. 1581. ker je v tedišnjih evang. kerstnih bukvah zasnamovan Hans Hofer, šolnik v Idrii, in zopet l. 1594. Peter Gallus, šolnik ravno v tem mestu. (Evang. Taufbuch in Laib. Domarchiv. — Mittheil. des hist. Vereins f. Krain 1863 §. 84). — Za postojnsko šolo kerstne bukve povedo, da je že bila l. 1702; Anton Kopriva se tistega leta imenuje ondi šolnik (ludimagister), l. 1704. pa Andrej Küller (Letno sporočilo gl. šole postojnske l. 1864). — O loški in novomeški šoli bi se tudi moglo misliti, da morate biti bolj stare, zlasti poslednja že iz prejšnjega časa, kakor pa je bil gimnazi vstanovljen l. 1746. — Tukaj dane naznanila kažejo, da se tudi o šolskih rečeh dá kaj več zgodovinskega najti, samo iskati se mora. „Išite, in boste našli“, tudi tukaj veljá.

Hitsinger.

Zgodovina postojnske šole. *)

Vsakteri bi menil, da šola postojnska že precej stara biti mora. Kajti znamenitost kraja — Postojne — ki je že leta 1403. sedež poglavarja postojnskega in kraškega bil, leta 1645. pa lastno duhovnijo prejel, to misliti dopušča. Vendar z zgodovinsko gotovostjo prvega začetka te šole terditi nismo v stanu.

Prvikrat najdemo to šolo omenjeno leta 1702., in sicer v krstnih bukvah postojnskih, ktere spričujejo, da je v tem letu Anton Kopriva orglavec in učitelj (ludimagister) bil. Ravno tako imenuje povedana knjiga leta 1704. Andreja Küller-ja učitelja šole postojnske. V letu 1709. pa, kakor se kaže iz stare listine, je Gašpar Gačnik vsakokratnemu orglavcu in učitelju njivo in travnik v žitek podaril.

Od tega časa nimamo nobenih zgodovinskih pismenih dokazov notri do leta 1792. V tem letu najdemo v nekem spisku

*) Iz letošnjega sporočila postojnske glavne šole.